

Mens & Economie

ECONOMIE VOOR VWO BOVENBOUW

Mens & Economie is een nieuwe economiemethode voor vwo bovenbouw die een consistent en samenhangend verhaal biedt waarin alle domeinen en concepten van het nieuwe examenprogramma 2023 met elkaar worden verbonden.

In **Mens & Economie** ontdekken leerlingen dat economie gaat over henzelf als mens. De methode is gebaseerd op één verhaallijn: verstandig kiezen en goed samenwerken kan welvaart scheppen, maar gaat niet vanzelf. Leerlingen krijgen een gereedschapskist aangereikt om doelen en belangen in balans te brengen en alle betrokkenen voldoende vertrouwen te geven dat ze belang hebben bij samenwerking. Ze leren eerst hoe welvaart gecreëerd wordt (*in balans*), vervolgens wat de valkuilen zijn (*uit balans*) en wat daaraan kan worden gedaan (*meer balans*).

Mens & Economie is *meer met minder*

Mens & Economie doet meer. Een grotere pluriformiteit in mensbeelden schenkt aandacht aan de beperkte rationaliteit en het sociale karakter van de mens. Het *meer* is urgent door maatschappelijke en wetenschappelijke ontwikkelingen en sluit aan bij de beleavingswereld van de leerling.

Minder staat voor minder fragmentatie. Met de syllabus centraal examen vwo 2023 als uitgangspunt brengt de methode samenhang tussen de verschillende examendomeinen. Door de consistente verhaallijn leren de leerlingen de examenstof met minder moeite en meer plezier: meer welvaart met minder schaarse middelen!

SIEO

Stichting Innovatie
Economie-Onderwijs

Wat doet Mens & Economie anders?

- **Verbreding:** economie gaat over geld, markt en eigenbelang, maar ook over vertrouwen, samenwerken en wederkerigheid. De methode gebruikt nieuwe wetenschappelijke inzichten en koppelt die aan methoden en vaardigheden die voor het centraal schriftelijk examen van belang zijn. Naast dit bredere mensbeeld is ook aandacht voor nieuwe onderwerpen zoals gedragseconomie en ethiek.
- **Dichterbij de leerling:** leerlingen ontdekken dat ze economie al voortdurend toepassen: ze maken keuzes en zoeken samenwerking. Dat gaat soms goed maar niet altijd, net als in de echte economie. Vanuit 'dicht bij huis' wordt de leerling uitgedaagd om de begrippen toe te passen verder van huis. De transfers tussen micro-, meso- en macrocontexten gaan dan vanzelf.
- **Didactisch vernieuwend:** de drieslag van in, uit en meer balans leidt tot een rode draad in de gehele methode. De kernconcepten uit het examenprogramma komen steeds terug: ruilvoeten, individuele prijzen, opbrengsten, kosten, surplus, beroving, externe effecten. Daarnaast worden vaardigheden niet als afzonderlijke 'trucs' geleerd, maar staan deze in dienst van economische intuïtie: causaal denken, strategisch denken (speltheorie), marginale analyse en welvaartsanalyse.

Hoofdstuk 1 Verstandig kiezen

Kiezen en welvaart
Economie bestudeert de kunst van het kiezen. Het woord economie stamt af van het Griekse 'oikonomia' en betekent het besturen ('nomos') van een huishouden ('oikos'). Dat besturen bestaat uit het maken van keuzes. Dit katern concentreert zich op het individuele keuzegedrag: het besturen van het eigen huishouden.

In dit hoofdstuk bestudeer je hoe je je eigen huishouden optimaal kunt besturen. Daarvoor doorloop je drie stappen: welke mogelijkheden en beperkingen heb ik ('Wat kan ik?'), wat vind ik belangrijk ('Wat waardeer ik?') en welke keuze kan ik het beste maken ('Wat kies ik?').

Introductieopdracht   **Verstandig kiezen**

Je bent begonnen met het vak economie. Daar ga je veel tijd aan besteden. Maar hoeveel tijd? Alleen in de les, of ook tijdens zelfstudie of misschien zelfs tijdens de vakantie? Hoe weet je eigenlijk of je ergens te veel of te weinig tijd aan besteedt? Dit zijn het soort vraagstukken waar jij je bij het vak economie mee bezig gaat houden. Economen denken graag in termen van kosten en opbrengsten.

1 Beschrijf drie mogelijke opbrengsten voor jou van het besteden van je vrije tijd aan het bestuderen van dit boek. Maak daarbij een onderscheid tussen opbrengsten:

- op de korte termijn (tijdens het bestuderen zelf);
- op de middellange termijn (tot één jaar na het bestuderen);
- op de lange termijn (langer dan één jaar na het bestuderen).

2 Je gaat een aantal uren studeren. Denk je dat jouw opbrengsten van het vierde uur studeren groter, gelijk of kleiner zijn dan van het eerste uur studeren?

3 Hoe kan het dat tussen personen de opbrengsten van een uur studeren kunnen verschillen?

Stel dat je dit boek gratis hebt gekregen van school of van je ouders. En ook voor het vinden van een studieplek hoeft je geen geld uit te geven.

4 a Leg uit dat een uur studeren voor jou misschien wel gratis is, maar toch niet zonder kosten is. Wat kun je namelijk niet doen in dit uur?
b Denk jij dat jouw kosten van het vierde uur studeren groter, gelijk of kleiner zijn dan het eerste uur studeren?

Het algemene antwoord van economen op de vraag hoeveel tijd je moet besteden aan een activiteit zoals studeren, is dat je dat moet doen zolang de opbrengsten van een extra uur studeren opwegen tegen de kosten daarvan.

5 Leg uit dat je deze economische logica ook kunt toepassen op vragen als:

- Voor hoeveel uren moet ik in de weekenden een bijbaan nemen?
- Hoeveel consumpties moet ik nemen op het schoolfeest?
- Moet ik mijn oude fiets nog een keer laten repareren, of kan ik beter een nieuwe kopen?

Een andere manier om naar keuzeproblemen te kijken is dat je jezelf steeds drie vragen stelt. De antwoorden op die vragen hangen met elkaar samen. Het antwoord op de vraag 'wat kies ik' hangt af van de vragen 'wat kan ik?' en 'wat wil ik?'

6 Bedenk een situatie die op jou van toepassing is en beantwoord één van de drie vragen. Heb je gemerkt dat je bij deze vraag de kosten en opbrengsten probeert in te schatten? Dan denk je als een econoom!

1.1 Wat kan ik?

Je moet elke dag keuzes maken. Dat maakt je tot econoom. Om die keuzes te maken weeg je de opbrengsten die je krijgt af tegen de kosten die je moet maken. En dat is niet alleen geld, maar ook bijvoorbeeld tijd. Wat levert een uur huiswerk maken me op en wat kost het me? Het levert me een hoger cijfer op, maar ik kan in dat uur bijvoorbeeld niet sporten. Op dat moment ben je aan het kiezen. Daar komt nog bij dat je om te kunnen sporten inkomen nodig hebt. Anders gezegd: je zet je arbeid in voor het produceren van allerlei goederen en diensten en daar krijg je inkomen voor terug. En met dat inkomen kun je zelf ook weer goederen en diensten aankopen.

Didactisch concept Mens & Economie

In-uit-meer balans

Een vast ritme van in, uit en meer balans.

- In balans: laat zien hoe je welvaart creëert wanneer alle belangen in balans zijn;
- Uit balans: in de praktijk is de economie niet altijd in balans, keuzes zijn niet altijd verstandig en samenwerken verloopt weleens stroef; leerlingen merken dat dagelijks;
- Meer balans: toont de gereedheidskist van de econoom. Met behulp van markt, overheid en vrijwillige binding komen doelen en belangen beter met elkaar in balans.

Micro-, meso- en macro-opdrachten

De opdrachten kennen een vast ritme van microcontexten (kiezen en relaties in het hier en nu) en via meso-onderwerpen (verdere eigen levensloop, bedrijven en organisaties) naar macrocontexten (maatschappelijke thema's).

Verschillende talen

Sommige leerlingen zijn talig, anderen visueel of cijfermatig ingesteld. **Mens & Economie** is voor hen allemaal. Door hetzelfde begrip taalkundig, grafisch en rekenkundig te presenteren verbetert het begrip. Dit sluit aan bij de verschillende vwo-profielen en maakt meer gepersonaliseerd leren mogelijk.

Leereenheden

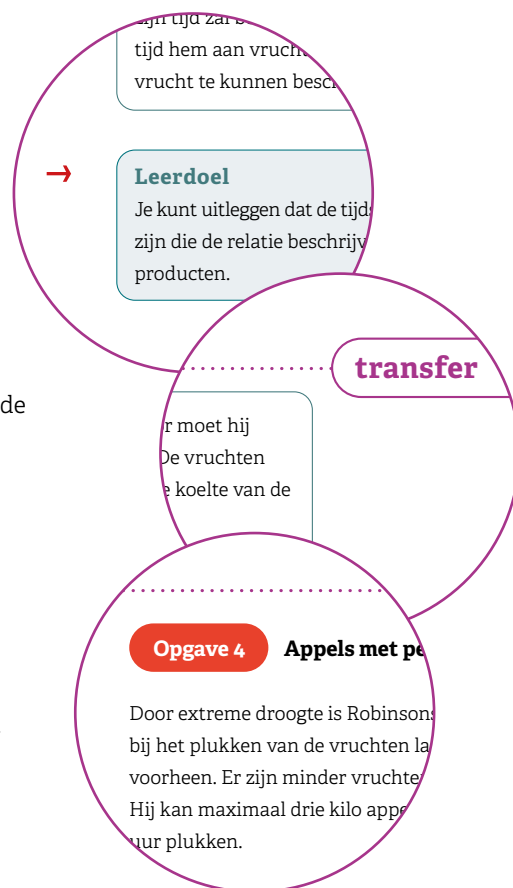
Leereenheden passen in één of meerdere lesuren en zijn afgestemd op het aantal beschikbare uren economie voor vwo.

Vaste onderdelen

Elk katern bevat theorie, transfers, opdrachten en diverse werk- en spelvormen.

Daarnaast biedt de methode:

- Antwoorden en uitwerkingen;
- Toetsen;
- Een docentenhandleiding;
- Een interactief digitaal platform met materiaal voor leerlingen en docenten.

Mens & Economie vwo bovenbouw

De economiemethode voor vwo bovenbouw bestaat uit zes katernen:

1. Kiezen en welvaart
2. Samenwerken en verdelen
3. Markten en bedrijven
4. Tijd en risico
5. Structuur en conjunctuur
6. Samenhang en examenvoorbereiding

Katern 1 en 2 zijn bedoeld voor leerjaar 4 vwo, katern 3 en 4 voor leerjaar 5 vwo en katern 5 en 6 voor leerjaar 6 vwo. De methode is vanaf het begin concentrisch opgezet. Katern 6 biedt een handzaam overzicht van de samenhang tussen de verschillende domeinen, mede ten behoeve van een optimaal examenresultaat.

Planning Mens & Economie

De gehele methode **Mens & Economie** vwo bovenbouw zal voor het schooljaar 2020-2021 beschikbaar zijn.

Prijs Mens & Economie

De prijs van **Mens & Economie** zal € 15 per leerling per jaar bedragen. Daarvoor ontvangen de leerlingen elk jaar twee katernen en krijgen ze toegang tot het digitale materiaal. Docenten ontvangen gratis docentenexemplaren en krijgen toegang tot het digitale materiaal, inclusief docentenhandleiding, antwoorden en toetsen.

Voor scholen die schooljaar 2020-2021 starten met **Mens & Economie** geldt een speciale introductieprijs van € 9 per leerling per jaar. Docenten die in schooljaar 2020-2021 met **Mens & Economie** gaan werken, krijgen het SIEO-Scholenprogramma gratis aangeboden. Tijdens de bijeenkomsten van het Scholenprogramma staat het werken met de nieuwe methode en de nieuwe syllabus vwo centraal, met speciale aandacht voor de macrodomeinen H en I door professor Bas Jacobs. In juni wordt ter voorbereiding op het werken met **Mens & Economie** een trainingssessie georganiseerd.

Daarom Mens & Economie

- Efficiënt leren met meer plezier;
- *Verbreiding* (mensbeeld, gereedschapskist, thema's), *dichterbij* (de beleavingswereld van leerlingen en de maatschappij) en *vernieuwing* (didactisch);
- Klaar voor het nieuwe examenprogramma.

Voor meer informatie over **Mens & Economie**, het SIEO-Scholenprogramma of een afspraak op uw school: info@sieo.nl

SIEO
Stichting Innovatie
Economie-Onderwijs

SIEO, Tilburg University
Postbus 90153 • 5000 LE Tilburg
info@sieo.nl • www.sieo.nl